

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN TEMEL İLKYARDIM BİLGİ DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mustafa GÜNAYDIN¹

Gülseren GÜNAYDIN²

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, İş Sağlığı ve Güvenliği Programı ikinci sınıf öğrencilerinin temel ilkyardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamızın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü İş Sağlığı ve Güvenliği Programında 2. Sınıfta öğrenimine aktif olarak devam eden öğrencilerinden oluşmaktadır. Toplam örneklem sayısı 57 öğrencidir. Çalışma kapsamında eğitim öncesi ve sonrası veriler kıyaslanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya 23 kadın (%40,4) ve 34 erkek (%59,6) olmak üzere 57 iş sağlığı ve güvenliği programı ikinci sınıf öğrencileri katılmıştır. Veriler doğrultusunda ilkyardım öncesi ve sonrası yapılan uygulamalarda kadın katılımcıların bilgi düzeyleri yüksek çıkmıştır ($t=-2,464;p=0,017$). Daha önce ilkyardım eğitimi alanların oranı %43,9 iken almayanlar %56,1'dir. Daha önce ilkyardım müdahalesinde bulunanların oranı %29,8 iken bulunmayanların oranı ise %70,2 olarak belirlenmiştir.

Sonuç: Yapılan çalışma sonucunda endüstriyel alanlarda meydana gelebilecek iş kazalarında yapılacak ilk ve etkin müdahalenin ne kadar önemli olduğu görülmüştür. Eğitim öncesi yapılan yanlış uygulama ve bilgiler ortadan kaldırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlk yardım, İş Güvenliği, İş Sağlığı, İş Kazası

¹ Sorumlu Yazar / Corresponding Author, Öğr.Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Araklı Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, Trabzon, Türkiye. e-mail: mustafagunaydin@ktu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-7753-8541

² Öğr. Gör. Trabzon Üniversitesi, Tonya Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı, Trabzon, Türkiye. e-mail: gunaydingulseren@gmail.com Orcid ID: 0000-0003-2471-5329

EVALUATION OF BASIC FIRST AID KNOWLEDGE LEVELS OF OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PROGRAM STUDENTS

ABSTRACT

Objective: This study was conducted with the aim of evaluating the basic first aid knowledge levels of the Occupational Health and Safety Program sophomores.

Materials and Methods: The universe of our study consists of students who are actively continuing their education in the 2nd grade in the Occupational Health and Safety Program of Gümüşhane University Gümüşhane Vocational School Property Protection and Security Department in the 2017-2018 academic year. The total sample size is 57 students. In the collection given, the first test form consists of basic first aid trainings, inter-training application studies, sample case studies and posttest form.

Result: 23 women (40.4%) and 34 men (59.6%) occupational health and safety program sophomores participated in the study. According to the data, the knowledge level of the female participants was found to be high in the applications before and after first aid ($t=-2,464;p=0,017$). The rate of those who have received first aid training before was 43.9%, while the rate of those who have not received it was 56.1%. While the rate of those who had first aid intervention before was 29.8%, the rate of those who did not have been determined as 70.2%

Conclusion: As a result of the study, it was seen how important the first and effective intervention to be made in occupational accidents that may occur in industrial areas is. The wrong application and information before the training has been eliminated.

Keywords: First Aid, Occupational Safety, Occupational Health, Occupational Accident

GİRİŞ

Kazalar insan deneyiminin ortak bir noktasıdır. Kazalar, ani olarak gerçekleşen yaralanmayla, kayıp veya zararlar ilişkisi olarak meydana gelen beklenmedik durumlardır. Dünya da her yıl çok sayıda insanın yaralanması, kalıcı olarak sakatlanması veya ölümüyle sonuçlanan kazalar yaşanmaktadır. Meydana gelen bu durumlar, mortaliteyi ve morbiditeyi artırmakta, ekonomik kayıplara, işgünü ve işgücü kaybına sebep olmaktadır. Bu durumlar bireyin yaşam kalitesinin düşmesine neden olan ciddi bir sağlık sorunu oluşturmaktadır (Tezcan vd., 2001). Dolayısıyla meydana gelebilecek kazalardan en az zararlar kurtulabilmek için çalışanların ve işverenlerin temel sağlık uygulamalarını bilmeleri ve bu konuda beceri sahibi olmaları önemlidir. Bu sağlık uygulamaları kapsamında her hangi bir kaza durumunda temel ilkyardım eğitimi bilmek ve uygulayabilmek; olası yaralanma, uzuv kayıpları ve ölümlerin önüne geçebilmektedir. Bu bakımdan hem çalışanlar hem kurum amirleri tarafından ilkyardım uygulamaları üst seviyede verilmeli ve kurumda bu kültürün yayılabilmesi için gerekli çaba

harcanmalıdır. Unutulmamalıdır ki bir kaza sadece kazayı geçiren kişiyi değil; ailesini, iş yerini ve iş arkadaşlarını, işvereni, sosyal çevreyi ve devleti de etkilemektedir.

2018 yılı SGK verilerine göre; 196.043 yara ve yüzeysel yaralanma, 86.500 kemik kırıkları-çıkık-burkulma ve incinme, 6.306 zehirlenme, 10.279 yanık-donma ve kaynar sıvı ile kavrulma, 603 travma sonucu organ kaybı ve 1.086 beyin sarsıntısı- iç yaralanma kazası meydana gelmiştir. 2017 yılı SGK verilerinde ise; 165.037 yara ve yüzeysel yaralanma, 74.989 kemik kırıkları-çıkık-burkulma ve incinme, 4.884 zehirlenme, 8.510 yanık-donma ve kaynar sıvı ile kavrulma, 572 travma sonucu organ kaybı, 1.055 beyin sarsıntısı- iç yaralanma kazası meydana gelmiştir. 2017 yılı içerisinde çalışma alanları içerisinde toplam geçici iş göremezlik sayısı 3 milyon 996 bin 873 olmuştur. Verilen veriler doğrultusunda yaşanan kazalar sonucunda, 2018 yılında 307 ve 2017 yılında ise 337 kişi kaza sonucu yaşamını yitirmiştir. Yaşanan bu kazalar kazı-inşaat-onarım-yıkım ve üretim-imalat-işleme-depolama alanları içerisinde daha fazla meydana gelmiştir (SGK, 2020).

Kaza sonucu vücutta hasar gören bölgeleri incelendiğinde kafa, boyun, sırt, üst ve alt ekstremiteler, gövde ve organlar olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kazalarda yüksek oranla kırık, kesik, ezik ve çürük, ısı yanıkları, sarsıntı ve iç yaralanma, görme kaybı, akut zehirlenme ve enfeksiyon olduğu görülmektedir (Baradan vd., 2016).

Kazanın meydana geldiği yaşam alanlarına bakıldığında ise çalışma alanları içerisinde, hastanelerde, evlerde ve spor sahalarında oluşabileceği, bu bakımdan uygun güvenlik önlemleri ve kişilerin yeterince olayın farkında olması ile çevresel farkındalığın oluşması son derece önemlidir (britannica.com, 2020). Dolayısıyla yapılan araştırmaya göre en fazla kaza/olay trafik ve çalışma alanları içerisinde meydana gelmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Başkanlığı verilerine göre Ocak 2020'de ülke genelinde meydana gelen trafik kazası sayısı 31.561'dir. Bu kazaların 115 tanesi ölümlü ve 18.689 tanesi de yaralanma ile sonuçlanmıştır. Son 10 yılın verilerini incelediğimizde ise (2009-2018) yaklaşık olarak 75 bin ölümlü vaka meydana gelmiştir ve yaklaşık olarak 2 milyon 600 bin kişi yaralanmıştır (EGM, 2020).

Yaşanan kazalar incelendiğinde kaza etkilerinin ağır olması ve ölümlü sonuçlanmasının sebeplerinde; ilkyardımanın zamanında ve doğru yapılamamasıdır (Rodoplu, 2003). Yapılan farklı bir çalışmada ise travmalı kazaların ve yaralanmaların ilkyardım müdahalesinin doğru ve etkin bir şekilde yapılması iş gücü ve günü kayıplarının önlenmesine sağlayacaktır ve sonuç olarak çalışanların işe dönüşleri ve iyileşme durumlarına katkısı %20'den fazla olacaktır (Davis vd.,

2014). Benzer bir çalışmada ise doğru bir şekilde uygulanan ilkyardımın hayatta kalma olasılığını %1,85-5 oranında arttırdığı belirtilmiştir (Tannvik vd., 2012). Dolayısıyla kaza alanları içerisinde doğru ve etkin bir şekilde yapılmış olan ilkyardım müdahalelerinin ölüm riskini ve sakat kalma durumlarını azalttığı belirlenmiştir (Iwami vd., 2009; Kanstad vd., 2011). Ayrıca yapılan ilkyardımın yanlış olması veya hiç yapılamaması kazayı geçirenlerin ölümüne, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olmaktadır. Bu durumlar da ülke ve birey olarak kişilerin kendisi ve ailelerine, topluma ve sağlık kuruluşlarına; ekonomik ve manevi zararlar vermektedir. Karşılaşılan kazalar sonucunda meydana gelen yaralanmalar, küresel anlamda ciddi bir sağlık sorunu olup ölümlü ve yaralanmalı yaşam nedenleri içerisinde üst sıralarda yer alır (Altundağ ve Öztürk, 2007; İnanç vd., 2008).

Yukarıda bahsedilen durumlar göz önünde bulundurulduğunda ilkyardım uygulamalarının çocukluk dönemlerinden hayatımıza girmesi ve her bireyin kendine görev atfedip öğrenmesi gereken hayati bir durumdur. Yaşanan trafik kazalarından sonra en fazla kazanın çalışma alanlarında yaşandığını görebilmekteyiz. Özellikle ülkemizde giderek artan göçmen sayısı ile birlikte, bu kişilerin kayıtsız bir şekilde çalışmaları sonucunda ortaya çıkan kazalarda ciddi yaralanmalar ve ölümler meydana gelmektedir. Bunların önüne geçebilmek için çalışma alanları içerisinde olan veya olabilecek kişilerin ilkyardım algısının geliştirilmesi ve bir alışkanlık haline gelmesi oldukça önemlidir. Bu bakımdan çalışma alanlarında aktif olarak bulunacak olan iş güvenliği tekniker ve uzman adaylarının ilkyardım ve uygulamalarını son derece etkili bir şekilde yapması gerekir. Resmi Gazetede yayımlanan (29.07.2015 ve 29429 sayılı) İlkyardım Yönetmeliği Madde 19, “ilkyardım uygulayan kişi buldurma zorunluluğu İSG kapsamında az tehlikeli çalışma alanlarında, her 20 çalışan için bir ilkyardım uygulayan, tehlikeli çalışma alanlarında, her 15 çalışan için bir ilkyardım uygulayan ve çok tehlikeli çalışma alanlarında, her 10 çalışan için bir ilkyardım uygulayıcı olması gerekir” şeklindedir (RG, 2015).

Çalışma sahaları içerisinde çalışanların sağlıklı bir şekilde çalışması son derece önemlidir. Bu çalışmanın çıkış amacı, çalışma alanları içerisinde yaşanabilecek kazaların olumsuz etkilerini en az seviyeye indirmek ve farkındalık oluşturmaktır. Bu çalışma, Gümüşhane Üniversitesi Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü İş Sağlığı ve Güvenliği Programı ikinci sınıf öğrencilerinin temel ilkyardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi, verilen ilkyardım eğitimi sonucunda katılımcılarda farkındalık oluşturmak ve beceri kazandırmak amacıyla yapılmıştır.

1. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Çalışmada evren olarak Türkiye Üniversiteleri İş Sağlığı (İSG) Önlisans Programları 2. Sınıf (örgün + ikinci öğretim) öğrencileri evren olarak belirlenmiştir. Örneklem ise Gümüşhane Üniversitesi Meslek Yüksekokulu (GMYO) Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü İSG Programı 2. Sınıf (örgün + ikinci öğretim) öğrencilerinden çalışmaya katılmayı kabul eden 57 öğrenciden oluşmuştur. Çalışma kapsamında Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan yazılı izin (95674917-604.01.02-E.744 sayılı ve 08/01/2018 tarihli) ve GMYO'ndan yazılı izin (30128170-903.99-E.5023 sayılı ve 28/07/2017 tarihli) alınmıştır. Veri toplama sırasında katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

Veri toplama aracı olarak, yapılan literatür değerlendirmeleri sonucunda oluşturan anket formu kullanılmıştır. Formda, demografik bilgileri içeren ilk 10 soru ile birlikte Sağlık Bakanlığı İlk Yardım Yönetmeliği'nde yer alan on dört temel konudan (genel ilkyardım bilgileri, temel yaşam desteği, havayolu tıkanıklığında ilkyardım, bilinç bozukluklarında ilkyardım, kanamalar, şok ve göğüs ağrısında ilkyardım, yaralanmalarda ilkyardım, boğulmalarda ilkyardım, kırık, çıkık, burkulmalarda ilkyardım, acil taşıma teknikleri, böcek sokmaları ve hayvan ısırıklarında ilkyardım, zehirlenmelerde ilkyardım, yanık, donma ve sıcak çarpmalarında ilkyardım, göz, kulak ve buruna yabancı cisim kaçmasında ilkyardım ve temel yaşam desteği eğitimi) oluşan sorular kullanılmıştır (MBS, 2020).

Veri toplama amacıyla öğrencilerin ilkyardım eğitimi öncesi ve sonrasındaki bilgi durumlarının ölçülmesi için iki farklı form oluşturulmuştur. İlk yardım eğitimi öncesi bilgi durumunun değerlendirilmesi için 30 tane doğru/yanlış yanıtı soruya, ilkyardım eğitimi sonrası içinse 40 tane çoktan seçmeli soruya yer verilmiştir. Veriler, yüz yüze görüşme tekniği ile toplanmıştır. Çalışma kapsamında; çalışma öncesinde katılımcıların ilkyardım seviyesi değerlendirmek amacıyla ilk test uygulanmış ve veriler analiz edilerek değerlendirilmiştir. Daha sonra otuz gün süren temel ilkyardım eğitimleri verilmiş ve on beş gün de uygulamalı eğitimler yapılarak toplamda kırk beş günde eğitimler tamamlanmıştır. Eğitim ve uygulamalar bittikten otuz gün sonunda; son değerlendirme testi ve uygulamalar yapılarak çalışma verileri elde edilmiştir.

Çalışmada elde edilen veriler IBM SPSS 22.00 paket programında analiz edilerek değerlendirilmiştir. Ölçme araçlarından alınan veriler doğrultusunda hangi istatistiksel tekniğin uygulanıp uygulanmayacağını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin ölçeklerden aldıkları

puanların ikili değişkenin bulunduğu (cinsiyet) yapılara göre değişip değişmediğinin belirlemek için Bağımsız Örneklem T Testi; İki den fazla değişkenlerin oldukları gruplarda (düşük – orta – yüksek) ise Tek Yönlü Anova – F testi uygulanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin eğitim öncesi ve sonrası aldıkları puanlar arasındaki farklılık “Eşleştirilmiş-Bağımlı Örneklem T Testi” ile değerlendirilmiştir.

2.BULGULAR

Çalışmaya ait demografik veriler incelendiğinde, örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre dağılımına bakıldığında erkek öğrencilerinin oranı %59,6; kadın öğrencilerin oranı ise %40,4’tür. Daha önce ilkyardım eğitimi alma değişkenine göre dağılıma bakıldığında “evet” diyenlerin oranı %43,9 (n=25) (lisede ders olarak ve sürücü kursunda cevapları belirtilmiştir) ve “hayır” diyenlerin oranı ise %56,1 (n=32)’dir. Daha önce ilkyardım uygulaması yapmak durumunda kaldın mı değişkenine verilen cevaplarda “hayır yapmadım” diyenlerin oranı %70,2 (n=40) “evet yaptım” diyenlerin oranı ise %29,8 (n=17)’dir.

Araştırmanın örneklem grubunun ilkyardım eğitimi almadan önce ve ilkyardım eğitimi aldıktan sonraki puanları arasında farkın normal olup olmadığını belirlemek ve hangi istatistiksel tekniğin uygulanıp uygulanmayacağını belirlemek için verilerin normallik dağılımı Kolmogorov-Smirnov normallik testi ile incelenmiş (Tablo 1) ve verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir (p=0,200).

Tablo 1: Örneklem Grubunun Eğitim Öncesi ve Sonrasında Elde Ettikleri Puanlar Arasındaki Farkın Normallik Varsayımı Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov		
	Statistic	Df	Sig.
İlkyardım Eğitim Öncesi ve Sonrası Bilgi Durumu Arasındaki Farklılık	0,075	56	0,200

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireylerin İlkyardım Eğitimi Kurs Öncesi Soru Formu’ndan aldıkları puanlar ile İlkyardım Eğitimi Kurs Sonrası Soru Formu’ndan aldıkları puanlar arasındaki farklılık “Eşleştirilmiş-Bağımlı Örneklem T testi” ile incelenmiştir (Tablo 2). Elde edilen değerlere bakıldığında örneklem grubunun ilkyardım eğitimi almadan önce ve ilkyardım eğitimi aldıktan sonraki puanları arasında farklılık istatistiksel olarak anlamlı (p<0,05) bulunmuştur. Bu açıdan bakıldığında örneklem grubunun almış olduğu kursun etki derecesi oldukça anlamlı olup eğitim örneklem grubu üzerinde faydalı olmuştur.

Tablo 2: Örneklem Grubunun İlk Yardım Eğitimi Almadan Önceki Sonuçları İle İlk Yardım Eğitimi Aldıktan Sonraki Sonuçları Puanların Karşılaştırılması

Boyutlar	Puanlar	N	\bar{x}	ss	T	P
Toplam Değer	İlk Yardım Eğitimi Öncesi	56	17,04	4,08	-19,432	0,000
	İlk Yardım Eğitimi Sonrası	56	31,17	4,49		

Tablo 3'te yer alan değerlerde araştırma kapsamında yer alan örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre N sayıları, aldıkları puanların aritmetik ortalamaları, standart sapmaları verilmiş ve ölçme araçları arasındaki farklılık cinsiyet değişkenine bağlı olarak Bağımsız Örneklem t Testi ile incelenmiştir. İlk yardım eğitimi öncesi bilgi düzeyi, ilkyardım eğitimi sonrası bilgi düzeylerinin cinsiyet durumlarına göre değerlendirilmesi verilmiştir. Alınan verilerden katılımcıların ilkyardım eğitimi kurs öncesi (İEÖ) bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$). İlk yardım eğitimi kurs sonrası (İES) bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamsızdır ($p > 0,05$). Verilerin aritmetik ortalamasına bakıldığında kadın öğrenci grubunun ilk yardım eğitimi öncesi ve sonrası bilgi düzeyi daha yüksek seviyededir.

Tablo 3: Katılımcıların İlk Yardım Eğitimi Kurs Öncesi Bilgi Düzeyi, İlk Yardım Eğitimi Sonrası Bilgi Düzeyleri İle Alt Boyut Düzeylerinin Cinsiyet Durumlarına Göre Değerlendirilmesi

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	SS	t	P
İlk Yardım Eğitimi Kurs Öncesi Bilgi Düzeyi	Erkek	34	15,97	3,638	-2,464	0,017
	Kadın	23	18,56	4,262		
İlk Yardım Eğitimi Kurs Sonrası Bilgi Düzeyi	Erkek	33	30,75	4,330	-0,837	0,406
	Kadın	23	31,78	4,757		

Tablo 4'de katılımcıların eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeylerinin daha önce ilkyardım eğitim alıp almama değişkenine bağlı olarak değerlendirme yapılmıştır. N sayıları, aldıkları puanların aritmetik ortalamaları, standart sapmaları verilmiş ve aldıkları puanlar arasındaki farklılık daha önce ilkyardım eğitim alıp almama değişkenine bağlı olarak Bağımsız Örneklem t Testi ile incelenmiştir.

Verilere göre daha önce ilkyardım eğitimi alıp almama değişkeninin İEÖ ilkyardım eğitimi alan öğrencilerin (İEA+) ve ilkyardım eğitimi almayan öğrencilerin (İEA-) bilgi düzeyleri puanlarının aritmetik ortalaması sırasıyla 18,96 ve 15,50'dir. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$). Verilerin hem anlamlı hem de aritmetik ortalamasına bakıldığında İEA+ öğrenci grubunun İEÖ bilgi düzeyleri daha yüksek seviyededir. Tablo 5'teki verilerden hareketle daha önce ilk yardım eğitimi alıp almama değişkeninin İES İEA+ ve İEA-

öğrencilerin bilgi düzeyleri puanlarının aritmetik ortalaması sırasıyla 31,66 ve 30,81'dir. Gruplar arasındaki fark anlamsızdır ($p>0,05$). Verilerin aritmetik ortalamasında İEA+ öğrenci grubunun İES bilgi seviyesi çok yüksektir. Aritmetik ortalamadaki artışa bakıldığında zaman eğitimi alanların eğitim alanlara oranla yansımaları daha fazla olmuştur.

Tablo 4: Katılımcıların İEÖ ve İES Bilgi Düzeylerinin Daha Önce İlk Yardım Eğitimi Alıp Almama Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi

Boyutlar	Daha Önce İlk Yardım Eğitimi Alıp Almama	N	\bar{x}	SS	t	P
İlk Yardım Eğitimi Kurs Öncesi Bilgi Düzeyi	Evet	25	18,96	4,036	3,485	0,001
	Hayır	32	15,50	3,454		
İlk Yardım Eğitimi Kurs Sonrası Bilgi Düzeyi	Evet	24	31,66	4,696	0,700	0,487
	Hayır	32	30,81	4,380		

Tablo 5'de katılımcıların ilkyardım uygulamasında bulunup bulunmadığı değişkeni değerlendirilmiştir. N sayıları, aldıkları puanların aritmetik ortalamaları, standart sapmaları verilmiş ve aldıkları puanlar arasındaki farklılık daha önce ilkyardım yapıp yapmama değişkenine bağlı olarak *Bağımsız Örneklem t Testi* ile incelenmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların İEÖ ve İES Bilgi Düzeylerinin Daha Önce İlk Yardım Yapıp Yapmama Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi

Boyutlar	Daha Önce İlk Yardım Yapıp Yapmama	N	\bar{x}	SS	T	P
İlk Yardım Eğitimi Kurs Öncesi Bilgi Düzeyi	Evet	17	18,70	3,885	2,102	0,040
	Hayır	40	16,30	3,982		
İlk Yardım Eğitimi Kurs Sonrası Bilgi Düzeyi	Evet	16	32,50	4,396	1,403	0,166
	Hayır	40	30,65	4,481		

Tablo 5'den alınan verilerden hareketle daha önce ilkyardım yapıp yapmama değişkenine göre İEÖ ilkyardım yapan (İY+) ve ilkyardım yapmayan (İY-) öğrencilerin bilgi düzeyleri aritmetik ortalamaları sırasıyla 18,70 ve 16,30'dur. Gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p<0,05$). Verilerin hem anlamlı hem de aritmetik ortalamasına bakıldığında İY+ öğrenci grubunun İEÖ bilgi düzeyi daha yüksek seviyededir. Tablo 6'teki verilere göre daha önce ilk yardım yapıp yapmama değişkenine göre İES İY+ ve İY- öğrencilerin bilgi düzeyleri aritmetik ortalamaları sırasıyla 32,50 ve 3,65'tir. Gruplar arasındaki fark anlamsızdır ($p>0,05$). Verilerin aritmetik ortalamasında İY+ öğrenci grubunun İES bilgi seviyeleri çok yüksektir. Alınan

eğitimler ve yapılan uygulamalar neticesinde ilkyardım kurs sonrası yapılan uygulamaların daha etkin olduğu ve eğitime yansımaya düzeyi daha fazla olduğu ön plana çıkmıştır.

3. TARTIŞMA

Katılımcıların cinsiyet değişkenine bakıldığında ilkyardım öncesi, sonrası ve yapılan uygulamalarda kadın katılımcıların bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Fakat verilen eğitimin erkeklere yansımaya düzeyi daha fazla ön plana çıkmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda da kadınların ilkyardım bilgi düzeylerinin erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Dinçer vd., 2000; Nayir vd., 2011; Serinken vd., 2011; Özyürek vd., 2013).

Katılımcıların daha önce ilkyardım eğitimi alıp/almama durumlarına bakıldığında eğitim alanların çoğu lisede okumuş olduğu okulda ve sürücü kurslarında eğitim aldığını belirtmiştir. Eğitim öncesi kurs alanların almayanlara göre anlamlı farklılık oluşmuştur. Eğitim sonrası ise ilkyardım eğitimi alanların eğilimi daha fazla olmuştur. Hem aritmetik ortalama hem de anlamlılık durumlarına göre kurs öncesi eğitim alanların bilgi seviyesi daha yüksektir. Kurs sonrası bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmamış ancak eğitim alanların kurs sonrası bilgi seviyeleri daha yüksek çıkmıştır. Başka çalışmalara da bu çalışma ile benzer veriler gözlenmiştir (Aytaç vd., 2016; Şahin ve Aslan, 2019).

Daha önce ilkyardım eğitimi alıp almama değişkeninin İEÖ ilkyardım eğitimi alan öğrencilerin (İEA+) ve ilkyardım eğitimi almayan öğrencilerin (İEA-) bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamlıdır. Verilerin hem anlamlı hem de aritmetik ortalama olarak bakıldığında İEA+ öğrenci grubunun İEÖ bilgi düzeyleri daha yüksek seviyededir. Daha önce ilk yardım eğitimi alıp almama değişkeninin İES İEA+ ve İEA- öğrencilerin bilgi düzeyleri arasındaki fark anlamsızdır. Verilerin aritmetik ortalamasına bakıldığında İEA+ katılımcıların İES bilgi seviyesi daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Benzer olarak yapılan çalışmalarda da ilkyardım eğitimi almış olan öğrenciler, eğitim almamış öğrencilerden daha yüksek oranlarda doğru olarak cevap verdikleri bulunmuştur (Savaşer, 2001; Polat ve Turaci, 2002; Aytaç vd., 2016). İlkyardım eğitimi almayanların ilkyardım eğitimi alanlara oranla aritmetik ortalamalarında yansımaya düzeyi daha fazla olmuştur. Dolayısıyla önceden kazanılmış bazı yanlış ilkyardım uygulamaları ve değişen ilkyardım uygulamalarının güncellenmemesi kişiler üzerinde kalıcı olmasından kaynaklanmış olduğu düşünülebilir.

SONUÇ

Özellikle endüstriyel alanlarda oluşan kazaların önlenmesi ve zamanında ilkyardım müdahalelerinin etkin bir şekilde yapılabilmesi, ölümlerin önlenmesinde oldukça önemlidir. Endüstriyel alanlarda ilkyardım uygulanması gereken durumlarla en fazla karşılaşması beklenen iş sağlığı ve güvenliği çalışan adaylarına verilen ilkyardım eğitimlerinin, bu kişilerin ilkyardım bilgi ve beceri durumlarının gelişmesine oldukça önemli katkısı olduğu görülmektedir.

Yazar Katkıları

MG, GG araştırma tasarımı; MG, GG veri toplama; MG, GG veri analizi; MG, GG makale yazımına katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemektedir.

Teşekkür

Araştırmamıza katılmayı kabul eden Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü İş Sağlığı ve Güvenliği Programı 2. Sınıf (Örgün ve İkinci Öğretim) öğrencilerine teşekkür ederiz.

Kaynaklar

Altundağ, S., Öztürk, MC. (2007). Ev Kazalarına Yönelik Eğitimin, Güvenlik Önlemleri Alınması ve Kaza Görülme Sıklığına Etkisi. *Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi*. 13:180-5.

Aytaç, Ş., Gök, MG. ve Özkan, S. (2016). “Bir İşçi Sağlığı Ve Güvenliği Uygulaması Olan Temel İlkyardım Eğitiminin İncelenmesi”. *Gazi Medical Journal GMJ*. 27:53-57.

Baradan, S., Akboğa, Ö., Çetinkaya, U. ve Usmen, MA. (2016). “Ege Bölgesindeki İnşaat Kazalarının Sıklık ve çapraz Tablolama Analizleri”. *İMO Teknik Dergi*. 7345-7370. yazı 448.

Bizat, E. (2010). Lise Öğrencilerinin İlkyardım Temel Uygulamaları İle İlgili Bilgi ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi. İstanbul bilim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Britannica, (2020). <https://www.britannica.com/topic/accident-safety>, (Erişim Tarihi: 19.02.2020).

Davis, JS., Satahoo, SS., Butler, FK., Dermer, H., Naranjo, D., Julien, K., Van Haren, RM., Namias, N., Blackbourne, LH., Schulman, CI. (2014). An Analysis Of Prehospital Deaths. *J Trauma Acute Care Surg*, (77): 213–8.

Dinçer, Ç., Atakurt, Y., Şimşek, I. (2000). A Study on The Level of The First Aid Knowledge of Educators Working in Preschools. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*. 53(1):32-38.

EGM, (2020). <http://trafik.gov.tr/istatistikler37>, (Erişim Tarihi: 19.02.2020).

Iwami, T., Nichol, G., Hiraide, A. (2009). Continuous Improvements in "Chain Of Survival" Increased Survival After Out-Of-Hospital Cardiac Arrests: A Large-Scale Population-Based Study. *Circulation*, 119(5): 728-734.

İnanç, ÇD., Baysal, US., Coşgun, L., Taviloğlu, K., Ünüvar, E. (2008). Çocukluk Çağı Yaralanmalarında Hazırlayıcı Nedenler. *Türk Ped. Arş.*, 43: 84-8.

Kanstad, BK., Nilsen, SA., Fredriksen, K. (2011). CPR Knowledge And Attitude to Performing Bystander CPR Among Secondary School Students in Norway. *Resuscitation*. 82(8):1053-9.

Mevzuat Bilgi Sistemi, 2020, İlk Yardım yönetmeliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20992&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, (Erişim Tarihi: 31.08.2020).

Nayir, T., Uskun, E., Türkoğlu, H. (2011). Isparta İl Merkezinde Görevli Öğretmenlerin İlk Yardım Bilgi Düzeyleri ve Tutumları. *S.D.Ü. Tıp Fak. Dergisi*. 18:123-127.

Özyürek, P. (2013). The Efficiency Evaluation of The Training Basic First Aid Given To High School Teachers. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15(1):183-198.

Polat, S., Aytaç, TG. (2002). Bir Polis Okulundaki Öğrencilerin İlk Yardım Konusundaki Bilgi ve Tutumları. *Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Elazığ*.

Resmi Gazete, Sağlık Bakanlığı İlk Yardım Yönetmeliği, Sayı:29429, (2015). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150729-2.htm>, (Erişim Tarihi: 19.02.2020).

Rodoplu, Ü. (2003). Herkes İçin İlk Yardım. İstanbul, Om Yayınevi.

Savaşer, F. (2001). Çankırı İlinde Görev Yapan Hekim Dışı Sağlık Personeli İle Lise Öğretmenlerinin İlk Yardım Konusunda Bilgi Düzeyleri İnin Karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Eğitimi Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Serinken, M., Türkçüer, İ., Akkaya, S., Uyanık, E. (2011). Domestic Accidents Involving Women And First Aid Knowledge. *Turkish Journal of Trauma&Emergency Surgery*. 17:445-449.

Sosyal Güvenlik Kurumu, (2017-2018). http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari, (Erişim Tarihi: 24.08.2020).

Şahin, M. ve Aslan, R. (2019). Bir Halk Eğitim Merkezinde Verilen İlk Yardım Kursunun Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(4):390-396.

Tannvik, TD., Bakke, HK., Wisborg, T A. (2012). Systematic Literature Review On First Aid Provided By Laypeople to Trauma Victims. *Acta Anaesthesiologica Scandinavica*. 56(10):1222-7.

Tezcan, S., Aslan, D., Yardım, N., Demiröz, A. S., Coşkun, E., Cengiz, G., Çelebi, M. (2001). Ankara İli Altındağ Merkez 1 Nolu Sağlık Ocağı Bölgesinde Kaza Sıklığının Saptanması ve Kazaların Bazı Faktörlerle İlişkinin Belirlenmesi. Ege Tıp Dergisi. 40(3):165-173.